

האם יש מילה נרדפת לגוף?

עצמות שרירים שומנים עצבים גידים רקמת הפאשיה סחוסים נימים ורידים שערות ציפורניים איברים פנימיים עוד בשר תאים. חיי כגוף.

יש תחושות שכולנו מכירים. הנאות משותפות למין האנושי. סיפוקים שאין עליהם עוררין. נתחיל במאמץ. להתאמץ, מן השורש א.מ.ץ., להתגבר באומץ על מכשול/מגבלה/קושי ולאחר מכן כשהנשיפות דומיננטיות יותר מהשאירות, אנו חשים סיפוק והקלה. שרדנו את המאמץ: הרמנו משקולת, שחינו בריכה, טיפסנו מאות מדרגות, רצנו קילומטרים, ילדנו תינוק ואולי פשוט הצלחנו לחלץ עיפרון שנפל מאחורי פסנתר. אותו מאמץ ממוקד שהגוף מתגייס אליו מביא רווחה לנפש האדם. זו, שבין שינה לערות, לא פוסקת לשוטט בין הרצון לנוח ולנוע, לפעול ולחדול. ואיך נעריך את המנוחה אם לא נחוה את המאמץ שקדם לה. הנאה שכזו. אל המאמץ נוספת לא פעם תופעת ההזעה. הגוף שלנו נרטב, משמן את עצמו במים מלוחים, מוכיח לנו שעבדנו קשה, מבקש להתרוקן דרך הנקבוביות ושנספק לו נוזלים אחרים בתמורה, מבעבע ריח וטעם שמחוכרים לעולם החושני של הגוף המזיע והמתנשם, עולם שמזכיר לנו את מעשי התשוקה, את היצרים החייתיים שבנו. ושוב, החידלון שאחרי המאמץ המזיע, אולי מקלחת מרעננת ובעקבותיה אף השינה תגיע, אם נחליט שהגיע הרגע שבו מזינים את הגוף בהפסקה. הנאה שכזו.

יש תחושות שכולם מכירים כבר מילדות, כמו ללמוד, להצליח לפצח מהלך קואורדינטיבי, לסנכרן פעולה וכיוון, לווסת את הכוחות הנדרשים, לתפוס את הכדור, לפגוע בו, לעשות גלגלון, לקפוץ בין אבני הנחל, לרקוד טנגו, להשתלט על האפשרות הזו, שהיתה בנו תמיד ורק באותו רגע מסוים הפכה ליכולת. לידע קיים שאפשר להעביר הלאה, לשתף, לחוות מחדש, להתגאות בהישג, לחבר בין מוח וגוף, לדעת. כמה מרגיע לדעת. ויש גם לגעת, להרגיש את גבולות הגוף שלי דרך גוף אחר, להתוודע אל רגישויות שונות באיברים שונים, באזורים שונים, להכיר את הגוף שלי, מה נעים לו, מה נוח לו, מה פחות נעים לו, לקחת אחריות על הגוף הזה, על אפשרויות העונג שלו, בין אם המגע הוא של עצמי בעצמי או של מישהו אחר בי. מגע שמרדים אותנו כתינוקות, מגע שמגרה אותנו כנערות ומשם הלאה, מגע שעוזר לנו לטפל בעצמנו, מגע. כולם מכירים מגע. ואם לא מגע של גוף אחר, אז את מגע האוויר בגוף, או הגוף באוויר? את הקרירות בלחיים כשהולכים מהר ביום חורפי, את מגע הרוח כשרצים, את ההנאה מחציית מרחבים, מהיותנו חלק מחלל שהוא מעבר לגבולות של עצמנו. את ההנאה לרקוד, לקפוץ, להשתולל, לשלוח לחלל המשותף מחוות שמזוהות על ידי מישהו אחר, לסמן בתנועה דרך המרחב – תקשורת. מבינים אותנו. דרך הגוף מבינים אותנו, הנאה שכזו.

ויש ההנאה הזו, שדומני שלא הרבה חיות שותפות לה – הנאת הקצב. ההיענות הבלתי נשלטת של הגוף לחבור לפעימה, לתדר המהדהד בגוף וגורם לנו לנוע, להתנדרה, לרקוד יחד לפעימה משותפת חיצונית לנו, פעימת לב המוזיקה. סיפוק שאין עליו עוררין. אז כבר נהנינו להתאמץ ולהזיע ולדעת ולגעת ולהתנייד ולהדהד קצב בגוף. ונותרו עוד כמה סיפוקים לחלוק כמו: להחלים. כן, להבריא, להתאושש אל היום שאחרי. אתמול הגוף שבק/ התמוטט/ נכנע/ נחלש/ סבל/ כאב/ בגד. והיום? אותו היום שבו הבריאות שבה אל הגוף והוא נזכר עד כמה מבורכת היא הבריאות ואיך כשהיה בתוך הכאב לא יכול לראות דבר מעבר לעצמו, אפילו לא לדמיין שיום אחד יהיה בסדר. והנה זה קרה, "חזרתי לעצמי" מרגיש האדם, "חזרתי

לעצמי" מפגין הגוף. הרגע הקצר שבו הגוף איננו מוכן מאליו, אלא נאהב ומוערך על היותו תפקודי.

יש גם הנאה נוספת הקשורה לשליטה. שליטה בגוף: שכלול שלו, שיפור יכולותיו, החל מהחווייה של שריר שנתפס לאחר אימון ראשוני, בהדרגה איננו נתפס – הגוף מתרגל לאתגרים המתחדשים, הסבולת שמשתכללת, הגמישות שמתגמשת, כוח שמתעצם, גוף שקשוב לרצון שלנו לנצל את יכולתו, גם זו כשלעצמה הנאה מוכרת – השליטה בגוף.

וישנו עונג הגוף הרוקד, הגוף שנהנה לזוז ללא תכלית של ממש, פשוט לנוע. לייצר ולשחרר אנרגיה, להגיב שלא במילים, להשתובב בתנועות, במחוות, לרקוד. כולנו אוהבים לרקוד ואלו שלא אוהבים לרקוד היו רוצים לדעת לרקוד לו רק יכלו כי לא פעם – אף שמעמד המקצוע הרקדני אינו משהו שאבות ואמהות בהכרח מייחלים לילדיהן – אבל לא פעם יגידו לי אנשים: "החלום שלי היה להיות רקדנית". או – "לו יכולתי לבחור לשנות כיוון הייתי רוצה לרקוד". אבל מה זה לרקוד בשביל רקדן? אלו שהחלום של האחרים הוא המציאות של עצמם. אולי זה סך ההנאות שהוזכרו. אבל אצל רקדן הן לא רק הנאות – הן המשמעות, המטרה, אורח החיים, הבחירה, ההכרח, ההתמכרות. כי רקדנים אוהבים להתאמץ, רגילים להזיע, מחונכים להתקדם וללמוד ולשכלל יכולות, מכירים את גופם כל כך טוב עד שגם אם הוא נפצע לא פעם, הם יכולים לעבוד עם הפציעה וכמובן לשווע להחלמה, כי איום של פציעה בשביל רקדן, הוא חרב הרת גורל. לרקוד בשביל רקדן זה לא רק לגעת באוויר – זה לכבוש את החלל, ולדרוף אחר התנועה עצמה, שהרי היא נעלמת בכל רגע והופכת לרישום של העבר, לאדווה, לאד או זה. כל ההנאות הללו מוגברות בחוויה הרקדנית. הגוף החושני, ההרגל לגעת ולהיות פנוי למגע של האחר באופן יומיומי, בהקשר שחורג מהמרחבים האינטימיים שבני אדם "רגילים" נוהגים לגעת בהם.

להיות רקדן זה לאהוב את הרצפה, להכיר את כף הרגל כאילו היא האדמה עצמה, להיות רקדן זה להאמין בתקשורת שאינה מילים, שהיא מעבר למילים או אולי קודמת למילים, תקשורת טרום מילולית כתינוקות או פוסט מילולית כאנשים בוגרים. להיות רקדן זה לייצר קצב נוסף במרחב החיים, להיות למוזיקה חיה, לדימוי חי. להיות רקדן זה לוותר על הגוף שלי כמרחב פרטי ולחלוק אותו עם הצופים בו, להיות מסך התרחשות, קנבס חי, פרטיטורה, מצע. להיות רקדנית זה לתת לגוף להיות לי למורה, לתת לו להוביל, להתמסר לעבודת הזו שחיי רקדנית דורשת. עבודת מרצון של גוף שחושיו מועצמים, שכאביו מועצמים. להיות רקדנית זה לדעת שאם אני אהיה אמא יהיה לזה מחיר מקצועי, להיות רקדן. הנאה שכזו, הנעה שכזו.

להיות רקדן זה לדעת שרוב החיים יהיו אחרי השיא, שהגעגוע יחריף, והקנאה, ובהדרגה יבוא תחליף, משהו אחר, פשוט בלית ברירה. ואת תהפכי או למורה, או למטפלת, או לאשת מילים, או לכל דבר שיוכל לקחת את הניסיון הגופני שלך ולמנף אותו למתנה למישהו אחר. לגוף אחר. אני חושבת על המילה 'מחול'. וחושבת על המילה 'למחול'. להיות רקדן זה למחול לגוף על מוגבלותו הבלתי נסבלת, על הזדקנותו הבורגנית, על היותו הבן זוג של הנפש.

מעניין, שבעברית גוף הוא זכר ונפש היא נקבה. הגוף הפרקטי, זה שמשרת אותנו – כלי הרכב הפרטי שלנו, כלי העבודה וההזנה, המבנה, התשתית, ההיכל של הנפש. ואילו הנפש – אותה אישה מורכבת, מדממת בקביעות ואם לא מדממת אז נמתחת מבפנים, נותנת מקום לחיים חדשים לפעום בה ואז נפרדת ושוב מדממת. הנפש, שמערכת היחסים הזוגית שלה עם הגוף ארוכת טווח, חיים שלמים.

המחול שלי אינו מרגיש זכרי כלל. הוא חוגג את נשיותי הטמונה בגוף, את צורת העגלגלה והרכה, אפילו את רעמת שערי שמהווה גם היא איבר במחול שלי. האם יש חלק בגוף הרקדן שאינו שותף? אפילו האיברים הפנימיים מושפעים מתנועת הגוף הרוקד. האם יש מילה נרדפת לגוף? נדמה לי שלא. שגוף יש רק אחד ועל כן מילה אחת בלבד שתהיה הגוף. ייצוג לדבר שלם, לשלם הגשטלטי – המערכת. כשה'גוף' חוזר כבתשבי היגיון הוא 'פוג' – ציווי האומר: היעלם, חדל, פוג תוקף.

סיגל פלד דריאל

גשר

לַעֲתִים הַנֶּפֶשׁ כּוֹשֶׁלֶת
וְהַגּוֹף מוֹשִׁיט לָהּ יָד.
לַעֲתִים הַתְּהוֹמוֹת עֲצוּמִים
וְעוֹד שְׁמַיִם נִפְתָּחִים.
אֶתְמוֹל הִתְרוֹמַמְתִּי לַגֶּשֶׁר
וּמִכְאוּבֵי עֲבְרוֹ תַּחְתִּי.

כפיות

עֶקֶב מִכְנָף בֶּכֶף
רָגֵל; שׁוֹק בְּסִהָר
יָרֵךְ; אֶגֶן
בְּאַגֶּן; גּוֹ
בְּטַבּוֹר; חֲזָה
בְּשִׁכְמוֹת; נְשִׁיפָה
בְּשִׁאִיפָה.

בְּשִׁקַּע שְׁבִין
צְוֹאֲרָה לְעֶרְפִי
צְפוּרִים נוֹדְרוֹת
בְּנוֹ קֶז.

גופי יפוג. יש מחשבות שכולנו מכירים, גופי יפוג וגם כל שאר הגופים הרגילים לכאורה, אלו שיכולים שלא להיות רקדנים. וגם גופם יתפוגג כ־fog.

בהגדרה הוויקיפדית של ריקוד כתוב שזו נחשבת לאמנות נחותה מבין האמנויות, בהיותה עממית – גם מכיוון שאינה דורשת השכלה או חומרי גלם; ואילו אני – הרקדנית שחשה משכילה בגופי ובתאי, שחומר הגלם שלי הוא הגוף עצמו – מתקוממת נוכח האמירה הזו. אינטליגנציה אינה מופגנת אך ורק באמצעים חיצוניים לגוף עצמו. הידע שלנו צבור בתאים שלנו, בחוויה הקינטית, הסומטית, באופן שבו אנו זוכרים ומזהים חומר תנועת, במוזיקליות שלנו, בניסיון הקולקטיבי האנושי של תנועה זזה ומשותפת למספר אנשים, של חלוקת מרחב עם גורמים נוספים, בראייה שלנו את הכוריאוגרפיה של החיים, במחשבה המסועפת של החלל הפנימי שהוא אנחנו. יש כל כך הרבה ידע פוליטי, חושי, מנטלי בגוף הרוקד, בגוף החושב תנועה, הממציא ריקוד, היודע חלל.

אילולא נחשב ה'עממי' ל'נחות', היה הרקדן חש שלם להשיב "אני רוקד" על השאלה "במה אתה עוסק?" "אני רוקד" – בלי להוסיף וכמעט להתנצל: ומלמה, ומטפל ויוצר, וכותב, ומלווה תהליכים ועוד ועוד, שהרי אותה תודעה מרובדת (אותו שכל לא 'נחות') שוכנת תמיד בגוף. וגם אלו שרוב יומם עוסקים בחשיבה תיאורטית, חיים, הווים גוף כזה. גופם אולי עמום יותר במודעות שלו, בחיות שלו, אבל הוא בדיוק אותו גוף שכולנו מכירים, על כל איבריו. כי כולנו נולדנו גוף ונמות גוף ונפוג.

◆